

Mödet den 20de Februar.

Prof. *Velschow* meddeelte Bemærkninger om Varigheden af det Interdict, hvormed Danmark blev belagt under Striden med Erkebiskop Jacob Erlandsen.

Det er bekjendt, at under de danske Kongers Strid med Erkebiskop Jacob Erlandsen og hans Tilhængere vort Fædreland en Tidlang var belagt med et kirkeligt Interdict. Dette Interdict varede — skrev Pontoppidan (*Annales eccles. Dan. I, 737*) for mere end hundrede Aar siden — i *fulde 17 Aar*, og alle Historieskrivere, som efter ham lige indtil de nyeste Tider have skrevet om dette Interdict og dets Varighed, ere enige med ham deri. Man skulde altsaa troe, at denne Tidsbestemmelse var hævet over al Tvivl. Vel maa det forbause os, at man saa længe kunde finde sig i denne ubehagelige Tilstand; men den Indvending mod Sandsynligheden af en saa lang Varighed af Interdictet, som derfra kunde hentes, synes hævet ved den Bemærkning, hvis Sandhed er tilstrækkeligen hjemlet ved gamle Beretninger, at Interdictet ikke blev iagttaget overalt eller med synderlig Strengthed, hvorved det blev mindre utaaleligt. Ikke desto mindre er hiin Enighed imellem de nyere Historieskrivere i at angive Interdictets Varighed til fulde 17 Aar, paafaldende, da det ved en ganske simpel Beregning kan godtgjøres, at den maa være urigtig. Erkebispen Jacob Erlandsen blev fængslet i de første Dage af Februar Maaned 1259. Striden udjevnedes endeligen i Aaret 1273 eller i Begyndelsen af Aaret 1274; thi Jacob Erlandsen døde, efterat Forliget var sluttet, paa Tilbagereisen til sit Stift Natten imellem den 18 og 19 Febr. 1274 paa Öen Rügen. Men Interdictet blev ikke hævet strax, efterat Forliget var indgaaet. Alle vore gamle Aarbøger henføre Interdictets Ophævelse til Aaret 1275 paa to nær, nemlig den gamle danske Krönike, som er aftrykt i *Nye Danske Magazin, V, 161 fgg.*, og *Laurentii Stralii Annales i Scr. R. Dan. III, 302 fgg.*, som have 1276. Men derved svækkes ingenlunde de övrige Aarbögers samstemmende Vidnesbyrd; thi i den omtalte gamle danske Krönike (som iövrigt kun er en Oversættelse af den bekjendte *Chronicon Erici* regis indtil A. 1261 med en Fortsættelse til A. 1314) hersker netop paa dette Sted megen Forvirring i Chronologien, og Interdictets Ophævelse er

kun henført til 1276, fordi Kirkeforsamlingen i Lyon og Jacob Erlandsens Död urigtigen ere henførte til 1275 istedetfor til 1274. Stralii Annales have samme Feil, fordi de kun ere en latinsk Oversættelse af denne gamle danske Krönike fra A. 1084 til 1314. Alle nyere Historieskrivere have derfor ogsaa anseet det for en afgjort Sag, at Interdictet blev hævet 1275. Men saa er det tillige klart, at det ikke kan have varet længere, end fulde 16 Aar, maaskee noget derover, men ingenlunde fulde 17 Aar. Feilen er rimeligviis foranlediget ved den forvirrede Beretning i Hvitfelds Danm. R. Krön. S. 273, hvor Forf. henfører i Forbigaaende Conciliet i Lyon til A. 1276, lader der Striden med Jacob Erlandsen udjevnes, og forudsætter formodentlig, at Interdictet hævedes samme Aar, da han strax efter anfører, at det havde varet „paa 17 Aar.“ Dette er, saavidt vides det eneste Sted hos nogen Forfatter för det attende Aarhundrede, hvor Interdictet tillægges saa lang Varighed. Idet Holberg i sin Danmarks Riges Historie (I, 348 fg.) gjør et Udtog af dette Sted hos Hvitfeld, retter han det urigtige Aarstal 1276 og bemærker, at Interdictet hævedes 1275, men siger desuagtet, at det „varede 17 Aar.“ Pontoppidan, som ligeledes veed, at Interdictet hævedes 1275, siger med endnu større Bestemthed, at det varede „gantz siebenzehn Jahr.“ Det er dog mindre paafaldende, at to saa ukritiske Historieskrivere, som Holberg og Pontoppidan, kunde feile paa den Maade, end at saamange sildigere Skribenter kunde gjentage Feilen, uden at efterregne, hvorvidt Interdictet ogsaa kunde have varet saa længe. Det maa imidlertid indrømmes, at om man endog, af den paaviste Grund, havde forkortet Varigheden eet Aar, saa vilde man ikke derved have truffet det Rette; thi ved en nöiere Undersögelse vil det vise sig, at den virkelige Varighed er endnu meget kortere.

I vore ældre Kildeskrifter beregnes dette Interdicts Varighed kun til noget over otte eller hened ni Aar (Scr. Rer. Dan. I, 124, 186. II, 388. V, 530. Den danske Rümkrön. V. 4280). Samme Tidsbestemmelse have Alb. Krantz (Chronic. regn. aquil. p. 169) og Hvitfeld i sin Bispekrönike (S. 59 og 62) saavel som Pontanus (Hist. Dan. p. 366), Meursius (Hist. Dan. col. 443 ed. Lamii) og Des Roches de Parthenay (Hist. de Danem. III, 261). Og denne Beregning er den rigtige, forsaavidt Talen er om det Interdict, der ophævedes 1275. Vel blev, overensstemmende med Veile-Constitutionen af 1256, strax efter Erke-

bispens Fængsling, Interdict forkyndt i Lunde-, Roeskilde- og ganske sikkert ogsaa i Odense-Stift, men i Jyllands 5 Stifter blev det slet ikke paabudt i den Anledning, og selv i de tre førstnævnte Stifter blev det kun lidet overholdt; kun til enkelte Tider og paa enkelte Steder. I Aaret 1261 blev dette Interdict hævet af Erkebispen selv (som allerede i Sommeren 1259 var sluppet ud af sit Fængsel), idet han indskrænkede Forbudet til de Steder, hvor den banlyste Enkedronning og hendes Søn Kong Erik med deres Hof opholdt sig. Ogsaa dette Forbud faldt uden Tvivl ikke længe efter bort, da Magister Gerhard, som den nye Pave Urban IVdes Nuncius, kom hertil 1262, og tog saa ivrigen Regjeringens Partie, at han satte baade Erkebispen og Bispem af Roeskilde i Ban, og lod Lunde- og Roeskilde-Kirkes Gods sequestrere: ja han udvirkede endog hos Paven to Beskyttelsesbreve af 2 Jan. 1264, af hvilke det ene ligefrem fratager Erkebispem og Bispem af Roeskilde Ret til egen Myndighed at banlyse Kongem og Enkedronningen eller at belægge Riget med Interdict. Uheldigviis døde den venligtsindede Pave Urban IV allerede den 2 Octbr. samme Aar. Clemens IV, som fulgte ham i Begyndelsen af A. 1265, deelte ikke hans Anskuelse angaaende denne Sag. Idetmindste lykkedes det senere den landflygtige Erkebisp at faae ham ganske paa sin Side. Han sendte endnu samme Aar Cardinal Guido, som sin Legat, til Danmark. I Begyndelsen lod det til, at han var villigt stemt imod Kongem og Enkedronningen, men blev senere anderledes tilsinds, og da Kongem ikke vilde betale de store Summer, han vilkaarligen havde tildømt de formeentligen forurettede Geistlige som Erstatning, lyste han Kongem og Enkedronningen i Slutningen af October eller i Begyndelsen af November 1266 i Ban, og belagde Riget med Interdict. Dette Forbud blev vel ei heller iagttaget meget strengt: da Legaten, før sin Afreise fra Danmark i Efteraaret 1267, fornyede Banlysningen over Kongem og Enkedronningen, udvidede han den til en Mængde Geistlige, som ikke overholdt Interdictet, og disses lange Række (hvoriblandt Bisperne af Aarhus og Børglum) viser, at der vare Mange, som sade Legatens Bud overhørig; men den antyder tillige, at der vare endnu mange flere, som iagttog Interdictet. Det er dette, ikke ifølge Veile-Constitutionen, men paa Pavens Vegne af hans Legat Guido paabudne Interdict, som hævedes 1275, og det kan altsaa ikke have

varet længere, end de gamle Krönikeskrivere angive, nemlig noget over otte eller maaskee ni Aar.

I Anledning af den ovenfor omtalte Feiltagelse i den gamle danske Krönike, hvorved Kirkeforsamlingen i Lyon og Jacob Erlandsens Död henføres til 1275 og derfor Interdictets Ophævelse til 1276, gjorde Prof. V. opmærksom paa en besynderlig Vildfarelse, som derved er foranlediget. I vore fleste gamle Annaler omtales under Aaret 1274 Kirkeforsamlingen i Lyon sædvanligen med følgende Ord: "Concilium generale celebratum est Lugduni sub papa Gregorio X." Man finder hyppigt slige for den hele christne Kirke vigtige Begivenheder anførte i vore gamle Kröniker. At Forliget mellem Kong Erik og Jacob Erlandsen har Noget med dette Concilium at bestille, berettes ingensteds, undtagen forsaavidt den ubekjendte Forfatter af *Chronic. Dan. ab a. 1260 ad a. 1286* tilføier (*Scr. Rer. Dan. V, 615*), som en Formodning, at *maaskee* Kong Erik der blev udsonet med Erkebispem. Denne Formodning var imidlertid tilstrækkelig Grund for Hvitfeld til at anføre det (*S. 275*) som en historisk Kjendsgjerning, og siden hans Tid fortaltes det som en afgjort Sag, at Forliget sluttedes paa Conciliet i Lyon, indtil Suhm (*Hist. af Danm. X, 684*) gjorde opmærksom paa, at det var umuligt, da Kirkeforsamlingen i Lyon først begyndte i Mai 1274 og Erkebispem allerede døde i Februar 1274 paa Hjemreisen, efterat Forliget var sluttet. Denne Combination er imidlertid ikke den eneste Vildfarelse, som den lyonske Kirkeforsamlings Omtale i vore gamle Kröniker har givet Anledning til. Staden Lyons gamle latinske Navne, Lugdunum, er tillige eet af de Navne, hvormed man paa Latin betegnede Byen Lund i Skaane. Det kunde derfor ei undgaaes, at uvidende Læsere, ved at see hine Ord, tænkte paa Byen Lund. I *Anonymi Nestv. Chron.* anføres (*Scr. Rer. Dan. I, 371*) under A. 1274: "Concilium generale celebratum est *Lundis*; quando statutum est, decimam solvi VI annis ad terram sanctam." Det er klart nok, at her tales om Conciliet i Lyon, hvor netop den omtalte Beslutning toges. Det er ligeledes aabenbart den samme Kirkeforsamling i Lyon, som den omtalte gamle danske Krönike sigter til ved følgende under A. 1275 anførte Ord: "Concilium generale wor i Lund, klærkæmood, vnder Gregorius pauæ thiiit thæn tiende" (*N. D. Mag. V, 191*). Dette Sted har Laurentius Stral oversat saaledes: "1275. Concilium fuit Lundis contra clericos tempore Gregorii X papæ ꝛ: C. generale war i Lund

klærkæmood vnder Gregorius Paues Tydt den Tiende" (Scr. Rer. Dan. III, 313). Derefter har Hamsfort, en Skribent fra det 16de Aarhundrede, anført disse Ord i sin Chron. rer. Dan, secunda (Scr. Rer. Dan. I, 192), ligeledes under Aaret 1275. Disse Kilder benyttede Hvitfeld. Han har ikke lagt Mærke til, at det maa være Kirkeforsamlingen i Lyon, som her omtales, da baade Tid og Sted ere forskjellige. Han fortæller derfor (S. 275), at Aar 1275 holdtes et Klerkemøde i Lund, og da han har antaget, at Anonymi Nestvediensis ovenfor anførte Ord maatte være at forstaae om dette Concilium i Lund, saa tilføier han, at der efter pavelig Befaling blev forordnet, at Kirkernes Tiende skulde oppebæres udi 6 Aar til Hjælp at bestride det hellige Land med. Dersom Hvitfeld havde vidst, at Paven allerede under 20 Septbr. 1274 havde befalet sin Capellan, Mag. Bertrand Amalrici Søn, at indsamle i Danmark og Sverrig denne af Kirkeforsamlingen i Lyon bevilgede Tiende (Suhm, X, 700, 706), saa vilde han have indseet, at en pavelig Forordning desangaaende ikke behövede at forelægges en Synode i Lund i Aaret 1275. Pontoppidan taler i sin Kirkehistorie (I, 737 fg.) temmelig vidtløftigt om dette National-Concilium i Lund 1275. Han fortæller, at Paven havde sendt en Nuncius med den omtalte Befaling, men veed iøvrigt tillige, at Conciliets egentlige Öiemed var at afhjælpe adskillige i Interdictets Tid opkomne Misbrug, Uordener og andre Ulemper. Fr. Münter følger (i sin Kirchengesch. v. Dänemark und Norw. II, 180, 524) Pontoppidans Beretning, men tilføier endnu et lille Tillæg. Han veed, at Forliget ikke sluttedes paa Kirkeforsamlingen i Lyon, men lader sig af Suhms Ord (Hist. af Danm. X, 716) forlede til at antage, at gamle Skribenter have vidnet (hvad aldrig er blevet yttret), at Interdictet blev hævet paa Conciliet i Lyon. Han finder det derimod rimeligere, at det er skeet paa det her omtalte Concilium i Lund, og lader derfor Paven sende en Legat derhen, som her ophævede Interdictet. — Dersom man vedblev saaledes at lægge til, kunde dette Concilium tilsidst blive af stor Betydning i den danske Kirkes Historie. Det er derfor vel paa Tide at gjøre opmærksom paa, at *Conciliet i Lund 1275 er og bliver kun en Fiction.*

Selskabet modtog:

Nordalbingische Studien. Neues Archiv der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft für Vaterländische Geschichte. 2. Band. 1 u. 2 Heft.

A. F. Swanberg, Observations sur la transformation des intégrales multiples. Upsal 1845. 4.